

International Journal of Mardin Studies
(IJMS), 2022, 3(1), s. 39-53.

**Mimarlık Mirası Yapılarda
Ek Mekân Tasarımlarının Değerlendirilmesi**

Öğr. Gör. Sema BALÇIK
Doktora Öğrencisi Gizem KARAOĞLU
Doktora Öğrencisi Burcu AYAZ

Mimarlık Mirası Yapılarda Ek Mekkân Tasarımlarının Değerlendirilmesi

Sema BALÇIK¹
Gizem KARAOĞLU²
Burcu AYZAZ³

Özet

Binalar insanların kullanması için tasarlanmaktadır. Kullanıcı isteklerine cevap veremedikleri takdirde değişikliğe uğrayabilmektedir. Zamanla işlevini kaybeden ya da işlevini gerçekleştirmekte yetersiz olan binalar için yeniden kullanım önerileri üretilmektedir. Bu çalışmada, önerilerden biri olan çağdaş ek mekân tasarımları üzerinde durulmuştur. Var olan binaya farklı şekillerde eklenen tasarımlar binanın kullanımına katkı sağlayacak yeni mekânlar oluşturmaktadır. Ek tasarımlar ihtiyaçlar doğrultusunda binalarda işlev değişikliğine neden olabildikleri gibi işlevini gerçekleştirmeye devam etmesine de yardımcı olmaktadır. Bu tasarımlarla binaların hayata yeniden dâhil olması, binaların sürdürülebilirliğine örnek oluşturmaktadır. Ek yapılacak binalara saygılı davranmak koşuluyla uygulanan farklı tasarım yaklaşımları bulunmaktadır. Oluşturulan ek, önceki yapı ile farklı dönemlere ait olduğundan yeni olanın malzeme, form ve işlev gibi farklılıkları, binaları birbirinden ayırmayı kolaylaştırmaktadır. Bu şekilde var olan yapı, ek ile yeni bir kimlik kazanmaktadır. Bu çalışmada yeniden kullanılmak üzere binalarda ihtiyaç duyulan ekler, konumlanmalarına, malzemelerine, formlarına ve yapıya kazandırdıkları işlevlerine göre incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, belirlenen parametrelerde incelenen örnekler doğrultusunda ek mekan tasarımlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mimari Tasarım, Mimari Miras, Ek Mekkân, Binaların Yeniden İşlevlendirilmesi, Sürdürülebilirlik.

Evaluation of Additional Space Designs in Architectural Heritage Buildings

Abstract

Buildings are designed for human use. If they cannot respond to user requests, they may be subject to changes. Reuse suggestions are produced for buildings that have lost their function over time or are insufficient to perform their function. In this study, one of the suggestions, contemporary additional space designs, were focused on. The designs added to the existing building in different ways create new spaces that will contribute to the use of the building. Additional designs cause functional changes in buildings in accordance with the needs, as well as helping them to continue to perform its function. The fact that buildings are included in life again with these designs sets an example of the sustainability of buildings. There are different additional design approaches that are applied with respect to existing buildings. Since the annex created belongs to different periods with the previous building, the differences such as material, form and function

¹ Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Gürün MYO Tasarım Bölümü, semabalci@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3515-1007.

² Doktora Öğrencisi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, gizemmkaraoglu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2228-9461.

³ YÖK 100/2000 Doktora Bursiyeri, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, bburcu.aayaz.94@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7583-477X.

of the new one makes it easier to separate the buildings from each other. In this way, the existing structure gains a new identity with the addition. In this study, the annexes needed in the buildings to be reused were examined according to their location, materials, forms and the functions they brought to the building. As a result of the study, suggestions were made for additional space designs in line with the samples examined in the determined parameters.

Keywords: Architectural Design, Architectural Heritage, Additional Space, Refunction of Buildings, Sustainability.

Giriş

Mimarlığın mirası olan anıtsal yapıların yeniden kullanılması, “koruma” için iyi bir yol oluşturmanın yanında toplumun ihtiyaçları doğrultusunda kullanımı mekânsal kaliteyi artırarak bölgenin canlanmasına katkı sağlamaktadır. Yeniden kullanıma açılan bu yapılar günün ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması durumuna, var olan yapı mirasına yeni yapıların eklenmesine yol açmakta ve yeni işlevlerin önerilmesine olanak tanımaktadır. Yapıya eklenen çağdaş tasarımlar günün özelliklerini taşıyarak, bugünün tarihinden izlerin de geleceğe iletilmesini sağlamaktadır. Nitelikli yapılara günün ihtiyaçları doğrultusunda yeniden işlev kazandırmak onlara yeni değerler kazandırmaktadır.

Bu çalışmada çağdaş ek tasarımlarıyla yeniden işlev kazanmış yapılar ve ek tasarım fikirlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ilk olarak literatür taraması sonucu binaların yeni işlevlerle kullanılması ve ek mekân kavramları değerlendirilmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak farklı fikirlerde ek tasarımlara sahip mimarlık mirası yapıları analiz edilmiştir. Ele alınan örneklerde mevcut yapı ve ek yapıların birbiri ile ilişkisi; konum, malzeme, form ve işlev nitelikleri üzerinden incelenmiştir. Çalışma, ek mekân tasarımlarının hem binaların yeniden kullanılarak sürdürülebilirlik sağlanmasına hem de mimari doku birikimlerinin geleceğe iletilmesine dikkat çekmesi adına önem taşımaktadır.

1. Binaların Yeniden Kullanılması

İşlev olarak görevini yerine getiremeyen fakat yapı olarak hala kullanılabilir durumda olan binalar zamanla değişen koşullara uyum sağlamaları amacıyla değişikliklere uğramışlardır. Binalar eskimleri halinde ilk hallerine geri döndürülmeye çalışılmış ve bunun sonucunda değişen yaşam ve yapı koşullarında yapılar yalnız bırakılmışlardır (Selçuk, 2006: 16). Binanın yaşama katılması için gününün koşullarına uygun bir işlev ve tasarımla yenilenmesi gerekmektedir.

Yapılar insanların kullanımı için tasarlanmakta ve inşa edilmektedir. Yapıların kullanılmaması var oluş sebeplerini yok etmektedir. Bu nedenle kullanılmayan ve terk edilen yapılar zamanla harap olmaktadır. Teknolojik, kültürel ve sosyal değişimler sonucunda kültürel kimliği oluşturan yapılar, değişim ve gelişim sonucunda oluşan yeni kimliğe adapte olmak zorunda kalmaktadır. Yapılar bu değişimlere ayak uyduramamaları halinde yok olma tehlikesiyle karşılaşmaktadır (Büyükarıslan ve Güney, 2013: 31). Değişime bağlı olarak eski işlevini yitiren yapıların çağdaş kullanım fikirleriyle yeniden kullanılmaları söz konusu olmuştur (Eroğlu ve Yıldız, 2006: 317). Yapıların kullanımı zamanın koşulları doğrultusunda bakım ve onarım görmesini sağlamaktadır. Yeniden işlevlendirme binayı yaşama katmakta ve ömrünü uzatmaktadır.

Yeni bir bina yapımı için gereken yoğun enerji göz önüne alındığında yeniden kullanım fikri sürdürülebilir bir tercih olmaktadır. Çevresel ve kültürel değişimler sonucunda özgün işlevi ile kullanılmayan yapılar uygun işlevlerle yeniden yaşama dâhil olma ve geleceğe aktarılma imkânı elde etmektedir. Özgün işlevlerini devam ettiremeyen fakat yapısal özelliklerini korumakta olan yapılar yeni işlevlerle yaşama dâhil olmaktadır. İnşa edildiği zamanın izlerini taşıyan yapıların yeniden kullanılmak üzere dönüştürülmesi sırasında yapılan müdahalelerde günün teknolojisi ve yapım tekniklerinden yararlanılmaktadır. Büyüksarı ve Güney (2013: 33) yapılan müdahaleler sonucunda yeniden işlevlendirilen yapılar üzerinde zaman farklılıklarının okunması gerektiğini belirtmektedir. Bu zamansal ayırım, inşa edilen dönemlerin tarihini, yaşam biçimini, felsefesini, sosyoekonomik yapısını gelecekte daha kolay ve doğru okunabilmesini sağlamaktadır.

2. Ek Mekkân Tasarımları

“Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir”.

Venedik Tüzüğü, 1964

Kentler yaşamlarını sürdürmek için sürekliliği sağlamanın yanında gelişime ve bunun sonucu olan değişime cevap verebilmelidir. Kentlerin gelişimi ve değişimi söz konusu olduğunda yeni yapılaşma kaçınılmazdır (Altınöz, 2010: 18). Binanın yaşaması ve topluma kazandırılması için öncelikle gelişim sonucu ortaya çıkan kullanıcı ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir (Güler, 2004: 67). Mevcut bir yapının yeni oluşan çevrede yer edinebilmesi için ister istemez bazı değişimlere ayak uydurması gerekmektedir. Buna bağlı olarak, var olan dokuya ek inşa etme her zaman gündemde olan önemli bir tartışma, araştırma ve uygulama konusu olmaktadır. Ek, gereksinimlere cevap veremez hale gelmiş bir yapının eksiklerini giderme çabası, bir boşluk doldurma çalışmasıdır. Tasarlanan ek, güçlü bir form yaratarak eklendiği yapıya bir son dokunuş olarak katılabilmektedir. Ek, mevcut yapının anlamının değişmesini, aynı kalmasını ya da eklendiği yapıyla bütün olarak yeni bir anlam kazanmasını sağlamaktadır (Şahin, 2011).

Çağdaş bir ek tasarlarken yaygın olarak gösterilecek tutum, eski olandan farklı ve içinde bulunulan döneme ait olduğu anlaşılması şeklindedir. Modern ekin kendi dönemini yansıtmaması uygun bir tutumdur. Bununla beraber yeni olan eski yapının varlığını göz ardı etmeden, saygılı bir yaklaşımla gününün yaşantısını ve teknolojisini yansıtmaması gerekmektedir (Uluşahin, 1992: 18). Zeren (2010: 30), mevcut yapıya getirilecek olan ek tasarımda, yeninin niteliğinin var olandan elde edilen veriler doğrultusunda belirlenmesini ve bir zorunluluk olmadıkça yeni ekin mevcut yapıyı gölgeler nitelikte olmaması gerektiğini belirtmektedir.

Uluşahin (1992: 29) tarafından binalara “ek” olarak tasarlanacak bölümler dört başlık altında sınıflandırılmaktadır;

- Bina içine yapılan ekler
- Binanın eksik elemanlarının tamamlanması niteliğinde yapılan ekler
- Binanın dış kütesine bitişik olarak yapılan ekler
- Bina ile ilişki kuracak şekilde yakın çevrede kalan ekler.

Bir yapıya ek tasarlamak ve yeni bir işlev vermek, yeni bir yapı tasarlamaktan çok daha zordur. Mimar var olan yapı içerisinde yeni mekânlar oluşturma konusunda yeterince özgür olmamaktadır. Yeni ek var olan ile uyumlu olacak nitelikte tasarlanmalıdır. İki yapı arasında oluşacak olan uyum biçimsel, duyarlı veya karşıtlık vurgulayan dinamik şekilde olabileceği gibi uyumu reddeden bir yaklaşımda da olabilmektedir (Kuban, 2000: 119).

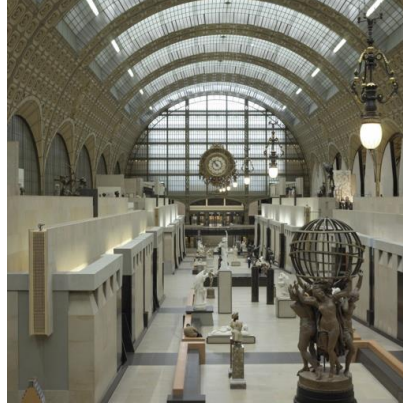
Ek mekân tasarlanacak olan binayı günümüz koşullarına uydurmanın nedenlerini yapıya yeni bir kimlik kazandırmak, binayı genişletmek, yeni fonksiyon kazandırmak, yapının fiziksel koşullarını düzeltmek olarak sıralayabiliriz. Bu nedenler için yeniden ele alınacak binalar ya da yapılacak ek tasarımlar için var olan yapı hakkında çok fazla bilgi edinilmelidir. Edinilen bilgiler, yapının tasarımcısının fikrini anlamaya ve tasarım sürecine katkı sağlayacaktır.

3. Ek Mekân Kurgularının Değerlendirilmesi

Yeni ek tasarım, yapının tekrarı niteliğinde, yapıyla zıtlık oluşturacak formda, mevcut olanın yorumlanması ile yapıya saygılı veya nötr bir tasarım fikrine sahip olabilmektedir (Gür, Evcil, & Öktem Erkartal, 2015: 148). Şeffaf veya yansıtıcı özellikte malzeme kullanılarak yapılan nötr tasarım yaklaşımları mevcut olanı gölgelememeyi amaçlamaktadır. Mevcut olana aykırı bir forma sahip olan ek tasarım yaklaşımında eski ve yenin ilişkisi üzerinden bütünleşmesi amaçlanmaktadır. Yapılan uygulama kararları yapıdan yapıya değişiklik gösterse de kendi gününün mimari karakterini ifade eden çalışmalar olumlu bir yaklaşım olarak görülmektedir (Zeren, 2010: 31). Tasarlanan ek mekân çağının izlerini taşıyarak kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Çalışmanın bu bölümünde ele alınan örnek yapıların seçiminde, ihtiyaç duyulan mekânlarda tasarlanan eklerin materyalleri, formları ve mevcut yapıyla olan konumları belirleyici olmuştur. Seçilen örnekler, yapıların incelendiği parametreler doğrultusunda, yapılan ek tasarımların mevcut binaya göre konumuna, malzemesine, formuna ve işlev değişikliğine model oluşturacak şekilde belirlenmiştir.

Orsay Müzesi

1900 yılında inşa edilen gar binası işlevini kaybetmesi sonucu müze işlevi ile yeniden kullanılmak üzere 1986 yılında yenilenmiştir. İstasyonun mekânsal konumu nedeniyle bir on dokuzuncu yüzyıl ticaret galerisi şeklinde düzenlenmesi amaçlanmıştır. Uzunlamasına genişleyen yapı içerisine çok sayıda geçit oluşturulmuştur. Geleneksel müze mekânı ek tasarımlar aracılığıyla oda, galeri ve geçitlere ayrılmıştır (Yılmaz, 2014: 500). Ek mekânlar, mevcut istasyon binasının içinde, ana aksın her iki yanında yükselen teraslar üzerinde, tavandan doğal ışık alan geniş galeri mekânları içerecek şekilde düzenlenmiştir.

Şekil 1: Orsay Müzesi (URL-1)

Tablo 1: Orsay Müzesi ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Örnek Yapılar			İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Bina içinde yapılan ek	Orsay Müzesi / Paris	Çelik/Cam/ Taş	Taş	Yeni işlev	Benzer

Tren garı işlevine sahip yapı müze olarak yeniden kullanılmak üzere yenilenmiş olup mevcut cam ve çelik malzeme içerisine taş malzeme kullanılarak yeni yatay ve düşey yüzeyler oluşturulmuştur. Cam ve çelik strüktür içerisine tasarlanan yeni eklerin mevcut olanla ilişkisine önem verilmiştir.

Hasanpaşa Gazhanesi

Hasanpaşa Gazhanesi, İstanbul'da 1892 yılında Kadıköy'de hizmete başlayan yapının Anadolu Yakası'nın havagazı ihtiyacını karşılaması amaçlanmıştır. Doğal gaz kullanımının başlamasının ardından kullanılmaz halde bırakılan gazhane, yapılan restorasyonla 2021 yılında "Müze Gazhane" adıyla yeniden hayata karışmıştır.

Türkiye'nin önemli endüstriyel kültür miraslarından biri olan Hasanpaşa Gazhanesi, öncelikle aydınlatma olmak üzere İstanbul'un yakıt ihtiyacının da karşılandığı önemli yapılardan biridir. Gazhane yerleşkesi 25 adet tarihi endüstri binasından oluşmaktadır (URL-2). Hasanpaşa Gazhanesi' nin restorasyonu ve binaların yeni işlev durumları Mart 2021'de tamamlanmıştır.

Şekil 2: Hasanpaşa Gazhanesi (Küçükkatırcı, S. Arşivinden)

1994 yılında tesisin sökülmesi ve yıkımı gündeme gelen Kadıköy Hasanağa Gazhanesi tesislerinin 2000-2002 yılları arasında, Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon, Yeniden Kullanım ve Çevre Düzenlenmesi Projesi hazırlanarak Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmıştır (Atılğan, 2014).

Tesisteki üretim kapasitesinin artışına bağılı olarak, 26 metre, 30 metre ve 46 metre çaplarında üç gazometre yapısı inşa edilmiştir. Restorasyon başlangıcında, tesiste gazometre yapılarından geriye sadece 30.000 m³ hacimli gazometre depolama tankının kaldığı gözlemlenmiştir. Tesis içerisinde yapılan restorasyon, restitüsyon, renovasyon çalışmaları sonucunda, gazhane yeniden işlevlendirilmiştir (Arda Büyüktaşkın & Türkel, 2019).

Müze Gazhane, 130 yıllık Gazhane'nin uzun soluklu bir mücadele sonucunda çok yönlü bir restorasyon projesiyle İstanbul'a yeni bir "yaşam alanı" olarak kazandırılmıştır (URL-3). Kentin kültür sanat yaşamına kazandırılan tesiste iklim ve karikatür müzesi, iklim krizi temalı kalıcı sergi, çocuk bilim merkezi, oyun ve etkinlik alanı, tiyatrolar, sergi alanları, atölye binası, restoran, kafe, kütüphaneler ile sosyal alanlar gibi yapılar yer almaktadır.

Tablo 2: Hasanağa Gazhanesi ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Örnek Yapılar			İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Binanın içinde yapılan ek	Hasanağa Gazhanesi / İstanbul	Betonarme / Çelik	Çelik/Cam/Ahşap	Yeni işlev	Notr

Müze Gazhane, yeni işlevi, çok amaçlı kullanım olanakları ve etkinliklerinin yanında mahalleyi tüm unsurlarıyla içine alan geçişken özelliği sayesinde yaşamın tam içinde, aktif bir kamusal alan olmayı amaçlamıştır (URL-3). Mevcut endüstri yapılarının günümüze ulaşan strüktürlerinin eksiklerini tamamlar nitelikte yapılan eklerin tasarımında farklı malzemeler kullanılmıştır. Cam, çelik ve ahşap malzeme ile inşa edilen yeni ekler mevcut yapılarla nötr bir ilişki kurarak endüstri mirası yapıları ön plana çıkarmıştır.

Royal Ontario Müzesi

Royal Ontario Müzesi, duvarlarında daha fazla tarihi barındırması için genişletilmeye karar verilmiştir. Studio Daniel Libeskind tarafından 2007 yılında tasarlanan eklenti ile müze yeni sergi alanı, yeni bir giriş, lobi, sokak seviyesinde mağaza ve restoranlar kazanmasıyla yapı eski işlevinin yanında yeni işlevler de kazanmıştır. Tuğla ve taş olan öngün binaya alüminyum kaplama ve cam pencereler ile çelik malzeme kullanılarak yeni bir ek yapılmıştır. Karışık algılanan yapıda kristal benzeri formdan oluşan alanların kesişimi, müzenin farklı seviyelerindeki galerileri ve dışarıdaki yaşamı içeren çeşitli manzaralar sunar (URL-4). Binanın dış kütesine yapılan ek, eklemlendiği binadan malzeme ve tasarım yaklaşımı olarak ayrılmaktadır.

Şekil 3: Royal Ontario Müzesi (URL-4)

Tablo 3: Royal Ontario Müzesi ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Eklenme Biçimi	Örnek Yapılar	Mevcut		İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Binanın dış kütesine yapılan ek	Royal Ontario Müzesi / Ontario	Tuğla Taş	Çelik/Cam/ Alüminyum	Eski işlev + Yeni işlev	Aykırı

Bombay Sapphire Distillery

Bombay Sapphire binası, İngiltere'nin güneyinde iki hektarlık bir alanda bulunan bir alkol damıtma merkezidir (2). Heatherwick stüdyo tarafından tasarlanan binaya ek yeni sera 100 m²'lik bir alanı kapsamakta (1) ve bu serada alkol damıtımında kullanılan tropikal bitkiler yetiştirilmektedir. Hava akışı faktörü projenin birincil önemli özelliğidir (2). Damıtma işlemi sırasında tesisin biyokütle kazanından çıkan fazla ısı, botanik deposunda bulunan iki sıcak su tankında depolanmaktadır. Isıya ihtiyaç duyulduğunda, tanklardan tabanlarındaki seralara sıcak hava çekilmektedir.

Şekil 4: Bombay Sapphire Distillery binası (URL-5)

İngiltere'nin en iyi kireçtaşı nehirlerinden biri olan River Test, proje alanının içinden akmaktadır. Proje kapsamında bakımsız durumda olan River Test'i ortaya çıkarmak amacıyla nehir biraz daha genişletilerek düzenlenmiştir. Proje alanındaki en yeni yapılardan yirmi tanesi kaldırılmıştır, kalan yirmi üç tarihi binanın ise restorasyonu yapılmıştır (1). Nehrin aktığı alanın ortasında genişleyen bölgede yeni bir merkezi avlu oluşturularak ek sera tasarımıyla odak noktası haline getirilmiştir.

Tablo 4: Bombay Sapphire Distillery ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Örnek Yapılar			İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Bina dış kütesine yapılan ek	Bombay Sapphire Distillery	Kırmızı Tuğla	Çelik/Cam	Eski İşlev + Yeni İşlev	Aykırı

Mevcut yapının cephesine sokulan seraların formu, bakır imbiklerinin çanak şeklindeki kaideleri ve kuğu benzeri boyunlarını yansıtmaktadır. Yapılan ek tasarım mevcut miras binadan aykırı formuyla ayrılmaktadır. Kırmızı tuğla malzemeye sahip mevcut yapıya yapılan ek tasarımda çelik ve cam malzeme kullanılmıştır. Alkol damıtma merkezi olan yapı, yeni ek tasarım ile sera işleviyle de desteklenmektedir.

Louvre Müzesi

Başlangıçta saray olarak inşa edilen yapı zamanla işlevini kaybetmiştir. Daha sonra müze olarak yeniden kullanılmak istenmiştir. Günlük binlerce ziyaretçinin yoğunluğunu hafifletmek için müzenin ana girişi olan ek kısım 1983-1989 yılları arasında I. M. Pei tarafından tasarlanmıştır. Yeni bir büyük giriş, galeriden ayrı, kullanışlı ve merkezi bir lobi alanı sağlamaktadır (URL-6). Louvre'a yeni bir giriş yapmanın yanı sıra Pei'nin tasarımı, müzenin kanatları arasında, yeraltında, galerileri, depolama ve koruma laboratuvarlarını içeren bağlantı özelliğine de sahiptir.

Şekil 5. Louvre Müzesi (Balçık, 2014)

Tablo 5: Louvre Müzesi ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Örnek Yapılar			İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Bina ile ilişkili, bina yakın çevresine ek	Louvre Müzesi / Paris	Taş	Çelik Cam	Eski İşlev	Aykırı

Ek tasarım, altındaki boşluğa ışık sağlayan üç küçük üçgenle çevrelenmiş büyük cam ve çelik bir piramit şeklindedir. Tasarımcıya göre, cam piramit, ana girişi güçlendirmiş, tarihsel öneme sahip sembolik bir giriş sağlamıştır. Avlunun ortasına sabitlenmiş cam ve çelik piramidin anıtsal görünümü, Louvre'un ölçeğine ve tasarımına uygun merkezi bir odak noktası halindedir (Souza, 2010). Ek tasarımın mimarı, yapının Louvre mimarisine uyumlu olduğunu aynı zamanda cam ve çelikten yapıldığı için şeffaflığın sağlandığını ve geçmişin mimari gelenekleriyle birlikte zamanın ürünü olduğunu söylemiştir.

Stedelijk Müzesi

1885 yılında inşa edilen Stedelijk Müzesi, uluslararası alanda tanınmakta olup övgüye değer, çağdaş sanat eserlerini barındırmaktadır. Bununla birlikte binanın eski ve sıradan olması nedeniyle Amsterdam'daki diğer yapılarla karşılaştırılarak zirvede konumlanması amaçlanmış, bina genişletilmiş ve yenilenmiştir. Mevcut müze binasındaki görkemli merdivenleri, büyük odaları ve doğal aydınlatılması gibi güçlü nitelikleri müzenin yenilenmesi sırasında korunmuştur. Yeni ek, altı destek noktası ile taşınan bir üst yapıdır. 2012 yılında tamamlanan ek yapı, tarihi müze yapısına 9000m2 alan sağlamıştır. (URL-7).

Şekil 6. Stedelijk Müzesi (URL-7)

Tablo 6: Stedelijk Müzesi ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Örnek Yapılar	Malzeme		İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Bina ile ilişkili, bina yakın çevresine ek	Stedelijk Müzesi	Tuğla	Fiber destekli kompozit	Eski İşlev	Aykırı

Yapılan yenilemelerle mevcut yapının güçlü yönleri korunurken, kamusal işlevlerin mevcut binada çözümlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle ek müze yapısının giriş yönü değiştirilmiş ve Stedelijk Müzesi'ne giriş Müze Meydanı'ndan sağlanarak yapının kamusal niteliği artırılmıştır. 'Küvet' olarak bilinen beyaz pürüzsüz hacim, fiber destekli kompozit malzemeden yapılmıştır. Çatı ise güneşe ve yağmura karşı işlevsel bir koruma olarak eklenmiştir (URL-8). Müze yapılarında eski ile yeni ek birlik oluşturmuştur. Aykırı forma sahip ek yapı, mevcut binaya entegre edilmiştir.

Reichstag Parlamento Binası

Yangın sonucu işlevini gerçekleştiremeyecek hale gelen yapı 1995 yılında yapılan ek tasarım fikri sonucunda işlevini yeniden kazanmıştır. Yapılan ek, binanın işlevinin yanı sıra kamusal bir mekân da oluşturmuştur. Camla kaplanmış ek tasarımın dış kenarları boyunca uzanan sarmal rampa, kubbe şeklindeki hacmi tanımlamaya yardımcı olurken ziyaretçilerin çevredeki Berlin'i seyretmelerini sağlayan bir gözlem noktası sağlar. Kubbenin tabanındaki tavan pencereleri, işyerinde hükümete görsel bir bağlantı sağlayan aşağıdaki tartışma odasına açılmaktadır. Kubbenin ortasındaki ters çevrilmiş bir panelli koni, gün ışığını tartışma odasına yansıtır ve aynı zamanda kubbenin tepesinden sıcak hava çekerek binadaki havalandırmayı destekler (Douglass-James, 2015).

Şekil 7: Reichstag Parlamento Binası (URL-9)

Tablo 7: Reichstag Parlamento Binası ek yapı özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Ornek Yapılar			İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Binanın eksiklerinin tamamlanması niteliğinde ek	Reichstag Parlamento Binası / Berlin	Taş	Çelik Cam	Eski İşlev + Yeni İşlev	Nötr

Yapılan ek tasarım çıkan yangın sonucu zarar gören çatının eksikliğini giderme niteliğindedir. Mevcut taş yapının üzerine yerleştirilen kubbe formu ek çelik ve cam malzemeden oluşmaktadır. Yeni ek, yapıya kamusal bir kullanım olanağı tanıyarak parlamento binasına eski işlevinin yanında yeni bir işlev kazandırmıştır. Çam ve çelik malzemeyle yapının çatısını oluşturacak şekilde tasarlanan ek yapı tasarımı mevcut olanla nötr bir ilişki kurmaktadır.

Mardin Sakıp Sabancı Kent Müzesi

Sakıp Sabancı Kent Müzesi kentin eski Cumhuriyet Meydanı'nda bulunmaktadır (URL-10). 19'uncu yüzyılın sonlarına Hamidiye alayları Süvari Kışlası olarak inşa edilen yapının mimarı, Sarkis Elyas Lole' dir (URL-11). Kışla binası olarak inşa edilen yapı, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinden 2003 yılına kadar Askerlik Şubesi ve Vergi Dairesi Binası olarak kullanılmıştır. Yapı, 2007 yılında restore edilmeye başlanmış ardından 2009 yılında Mardin Kenti Müzesi ve Sanat Galerisi olarak hizmete açılmıştır (URL-12).

Yapının kuzey cephesinin ortasında yer alan giriş kapısı dikdörtgen formda bir niş içerisinde yer almaktadır. Kapının etrafında kalın bir bordür içerisinde ve kapının üzerinde oyma kabartma süslemeler bulunmaktadır. Müze olarak kullanılmakta olan binanın üst katında Mardin kentinin kimliğini yansıtan yaşam alanları, zanaatlar, kent tarihine ait buluntu ve eşyalar; alt katında ise fotoğraf, resim ve güncel sanat eserleri sergilenmektedir (URL-10) Mardin Kent Müzesi, kentin yaşamını ve kültürel özelliklerini sergilerken, sahip olduğu koleksiyonlar, eğitim programları, konferanslar ve seminerler ile çok yönlü bir ortam sunmaktadır (URL-11).

Şekil 8: Mardin Sakıp Sabancı Kent Müzesi (URL-11)

Tablo 8: Mardin Sakıp Sabancı Kent Müzesi Ek Yapı Özellikleri

Yeni Yapının Ekleme Biçimi	Örnek Yapılar	Malzeme		İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Binanın eksiklerinin tamamlanması niteliğindeki ek	Sakıp Sabancı Kent Müzesi / Mardin	Taş	Çelik / Cam	Yeni işlev	Nötr

Mardin Kent Müzesi, iki katlı ana binası, çelik ve cam konstrüksiyondan yapılmış ek giriş mekânı ile yönetim ve çalışma atölyelerinin bulunduğu yeni birimlerden oluşmaktadır. Müze yapısı, kemerli cephesi, incelikli taş işçiliğiyle süslü ana kapısı ve temel malzemesiyle Mardin mimarisinin bir parçasını oluşturmaktadır (URL-13). Müze işlevi doğrultusunda bir giriş tanımlanması ihtiyacı ile yeni bir ek mekân tasarlanmıştır. Mevcut taş yapıyla ilişkilendirilen giriş eki taş, cam ve çelik malzemenin bir arada kullanılması ile tasarımda iki yapı arasında dönemsel farklılığı ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Mevcut binanın bitkisel bezemeli taş giriş kapısı, yeni tasarlanan cam modül içerisinde simgesel bir nitelik kazanarak müzede Mardin mimarisine dair sergilenen ilk parçayı oluşturmaktadır (URL-14).

4. Sonuç ve Değerlendirme

Yapılar yaşadıkları dönemin tanıkları olmaları ve o dönemden izler taşımaları nedeniyle önemlidir. İçinde buldukları zamanın yaşam tarzından etkilenmekte ve kültürel izler barındırmaktadırlar. Bu yapıların yok olması yerine mevcut yapı stokunu yeni fonksiyonlar ile hayata kazandırmak bu sırada da döneminin izlerini muhafaza etmek olumlu bir yaklaşım olmaktadır. Yapıların yeniden işlevlendirilmesi için ihtiyaç duyulan yeni mekanlar ise ek tasarım fikirlerini ortaya çıkarmaktadır. Ek mekân tasarımları, işlevini yitiren ya da daha fazla mekâna ihtiyacı olan yapıların yeni bir işlevle hayata katılmasını veya sağladığı yeni mekanlarla eski işlevini sürdürmesini sağlamaktadır.

Yapıların inşa edildikleri dönemler çok farklı olmasa da yapılan ekin ana binadan ayırt edilebilmesi olumlu bir tasarım yaklaşımıdır. Mevcut olana benzer tasarım yaklaşımının aksine nötr ve aykırı tasarım yaklaşımları yeni olanın ayırt edilmesini sağlamaktadır. Çağdaş malzemelerin kullanılması farklı formlarda tasarımlar yapılmasını mümkün kılarken yeni olanın okunmasını da kolaylaştırmaktadır.

Ek mekan tasarımları işlevlerini kaybeden yapıların yeni mekanlarla işlevini yeniden sürdürmelerinin yanında kullanılmayan yapıların yeni işlevlerle hayata katılmalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte ek mekan tasarımları mevcut işleve ek

yeni işlev önerileriyle de binalar yeni kimlikleriyle gelecek nesillere iletilmektedir. İşlev seçiminde günün gereksinimleri belirleyici olmaktadır.

Eklemlenen yeni tasarımlar, yapıların konularına göre ele alındığında karşımıza dört farklı yaklaşım çıkmaktadır. Mevcut binaların kabuklarına, mekanlarına temas eden ve eksiklerini tamamlar nitelikte yapılan ek tasarımlar mevcut olanı çok iyi kavramayı, ona temas ederken malzeme ve form seçiminde çok özenli olmayı gerektirmektedir. Bina ile ilişki kuran, yakın çevrede tasarlanan ek tasarımlarda ise mevcut olanla ilişki kuracak fikirler önem kazanmaktadır.

Yapılar malzemelerine göre değerlendirildiklerinde eski ile yeni yapı birbirinden ayırt edilecek şekilde tasarlandıkları görülmektedir. Malzeme ve yapılacak tasarım belirlerken günün koşullarının getirmiş olduğu imkânlardan yararlanılmakta ve var olana zarar vermeme kaygısı güdülmektedir. Bu yeni tasarımlar mevcut yapının yaşama katılması için kendi işlevini sürdürmesini ya da yeni bir işlev kazanmasını sağlamaktadır. Ek tasarımda günün malzemesinin kullanılması yapının hem mevcut olandan ayrışmasını hem de kültürel sürekliliği sağlamaktadır.

Tablo 9: Ek Tasarımın Mevcut Yapıya Eklenme Biçimi ve Yapısal Özellikleri

Yeni Yapının Eklenme Biçimi	Örnek Yapılar	Malzeme		İşlev	Form
		Mevcut	Yeni Ek		
Bina içinde yapılan ek	Orsay Müzesi / Paris	Çelik/Cam/ Taş	Taş	Yeni işlev (Müze)	Benzer
	Hasanpaşa Gazhanesi	Betonarme / Çelik	Çelik/Cam/ Ahşap	Yeni İşlev (Müze)	Nötr
Binanın eksiklerinin tamamlanması niteliğindeki ek	Reichstag Parlamento Binası / Berlin	Taş	Çelik / Cam	Eski işlev + Yeni işlev	Nötr
	Sakıp Sabancı Kent Müzesi / Mardin	Taş	Çelik / Cam	Yeni işlev	Nötr
Binanın dış kütesine yapılan ek	Royal Ontario Müzesi / Ontario	Tuğla Taş	Çelik/Cam/ Alüminyum	Eski işlev + Yeni işlev	Aykırı
	Bombay Sapphire Distillery	Kırmızı Tuğla	Çelik/Cam	Yeni İşlev (Sera)	Aykırı
Bina ile ilişkili, bina yakın çevresine ek	Louvre Müzesi / Paris	Taş	Çelik / Cam	Eski İşlev	Aykırı
	Stedelijk Müzesi	Tuğla	Kompozit	Eski İşlev	Aykırı

Yapılı çevre farklı zamanlarda, farklı imkân ve teknolojilerle, farklı kullanıcılar tarafından yaratılmış izlerden oluşmaktadır. Bu durum sürekli yenilenme anlamına gelmekte, yeni ve eskinin her zaman iç içe olduğunu göstermektedir. Süreklilik ve değişim içindeki fiziksel çevrenin geçmiş değerlerden ve kendi döneminden etkilenmesi

yeni bir kimlik kazanmasına neden olur. Bu yeni kimliğin oluşumunda tasarımcının rolü önemlidir. Tasarımcı eski-yeni ilişkisinde sürekliliğin sağlandığı yapı çevrenin oluşmasını sağlamalıdır.

Binalar, yeniden kullanılmak üzere ele alındıklarında günün yaşam koşulları, tasarım fikirleri ve malzemeleri dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, mevcut olan yapının ihtiyacına göre eksiklerinin tamamlanması ya da yeni mekân ihtiyacının karşılanması amacıyla yapı içerisine, dış kütlesine veya yakın çevresine yapılacak ek müdahaleler yapının özüne saygılı fikirler içermelidir. Mevcut yapıyla bütünleşen ek tasarımlar, sağladıkları yeni kullanım önerileriyle birlikte yapıya yeni bir kimlik kazandırmaktadır.

Kaynakça

Altınöz, G. B. (2010, Ekim). Tarihi Dokuda ‘Yeni’nin İnşası. **Ege Mimarlık Dergisi**, s. 18-26. Arda Büyüktaşkın, H. A., & Türkel, E. (2019). Geçmişten Günümüze Gazometre Yapıları Ve Dolmabahçe Gazometresi İçin Olası İşlevlendirme Önerileri. **TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi**, s. 55-74.

Atılğan, A. (2014, 08-14). **Hasanpaşa Gazhanesi**. atilganblog: <http://atilganblog.blogspot.com/2014/08/hasanpasa-gazhanesi-arif-atilgan.html> adresinden alındı.

Büyükarıslan, B., & Güney, E. D. (2013, 6-2). Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği. **Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi**, s. 31-58.

Douglass-Jaimes, D. (2015). *archdaily*. Ekim 25, 2018 tarihinden www.archdaily.com: [URLs://www.archdaily.com/775601/ad-classics-new-german-parliament-reichstag-foster-plus-partners](http://www.archdaily.com/775601/ad-classics-new-german-parliament-reichstag-foster-plus-partners) adresinden alındı.

Eroğlu, B., & Yıldız, E. (2006). Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** (15), s. 315-340.

Güler, Ö. (2004). **Tarihi Çevrelerde Çağdaş Bina Tasarımı: Ortaköy ve Yakın Çevresinde Yeni Bina Uygulamalarının Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İTÜ.

Gür, Ş. Ö., Evcil, A. N., & Öktem Erkartal, P. (2015, Haziran). Tarihi Dokuyu Taklit Etme/Yok Sayma. **Beykent**, s. 145-155.

Kuban, D. (2000). **Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kuram ve Uygulama**. İstanbul: YEM Yayın.

Selçuk, M. (2006). **Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekansal Kurgunun Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Konya, Türkiye: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Souza, E. (2010, Kasım 18). *Archdaily*. Nisan 14, 2020 tarihinde www.archdaily.com: [URLs://www.archdaily.com/88705/ad-classics-le-grande-louvre-i-m-pei](http://www.archdaily.com/88705/ad-classics-le-grande-louvre-i-m-pei) adresinden alındı.

Şahin, M. (2011, Mayıs-Haziran). **Bir Yanılsama: EK**. Nisan 14, 2020 tarihinde MimarlıkDergisi:

URL://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=373&RecID=2652 adresinden alındı

Tanaç Zeren, M. (2010). **Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu**. İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Uluşahin, H. (1992, Temmuz). **Korunması Gerekli Bina ve Çevrelere Yapılan Eklerin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Venedik Tüzüğü. (1964). Tarihi Anıtların ve Yerleşmenin Korunması Onarımı için Uluslararası Tüzük. Venedik.

Yılmaz, A. N. (2014, Aralık). Orsay: Gardan Müzeye, Siyasetten Sanata. **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, s. 494-510.

İnternet Kaynakları

URL-1: m.musee-orsay, https://m.musee-orsay.fr/en/support-the-museum.html (14.04.2020).

URL-2: https://kulturenvanteri.com/yer/hasanpasa-gazhanesi/#14/40.99268/29.04083 (15.02.2022).

URL-3: https://muzegazhane.istanbul/#events (15.02.2022).

URL-4: https://libeskind.com/work/royal-ontario-museum/ (14.04.2020).

URL-5: https://www.archdaily.com/554750/bombay-sapphire-distillery-heatherwick-studio (22.11.2021).

URL-6: https://www.arkitektuel.com/le-grand-louvre/ (15.04.2020).

URL-7: https://archello.com/project/new-stedelijk-museum (22.11.2021).

URL-8: https://www.archdaily.com/350843/stedelijk-museum-amsterdam-benthem-crouwel-architects/51527525b3fc4bd066000055-stedelijk-museum-amsterdam-benthem-crouwel-architects-elevation?next_project=no (22.11.2021).

URL-9: Archidaily, https://www.archdaily.com/775601/ad-classics-new-german-parliament-reichstag-foster-plus-partners (15.04.2020).

URL-10: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mardin/gezilecekyer/sabanci-mardin-kent-muzesi (15.04.2020).

URL-11: http://www.sakipsabancimardinkentmuzesi.org/hakkimizda (15.04.2020)

URL-12: https://v3.arkitera.com/h10066-mardin-kent-muzesine-kavusuyor.html (15.04.2020).

URL-13: http://mimdap.org/2009/10/mardine-cokkulturlu-kent-muzesi/ (15.04.2020).

URL-14: https://www.vitracagdasmmimarlikdizisi.com/projeler/Sak%C4%B1pSabanc%C4%B1-Mardin-Kent-Muzesi-Dilek-Sabanc%C4%B1-San.aspx (15.04.2020).